

Η Υπάτη κατά τα προεπαναστατικά χρόνια

Αφιέρωμα / 1821-2021: Ανάσταση του Γένους / Ιστορία

Χριστίνα Χαχοπούλου, Φιλόλογος

Στις ορεινές, δασώδεις και δυσπρόσιτες περιοχές της Βαλκανικής χερσονήσου υπήρχε μια δυσκολία μόνιμης παρουσίας τουρκικών δυνάμεων και επιπλέον ήταν περιοχές μειωμένου φορολογικού ενδιαφέροντος. Για το λόγο αυτό η φύλαξη και η τήρηση της τάξης σ' αυτές τις περιοχές ανατέθηκε σε ένοπλους Χριστιανούς, οι οποίοι όμως δεν έθεταν σε αμφισβήτηση την οθωμανική κυριαρχία και συντηρούνταν από τη φορολογία των ραγιάδων της περιοχής. Έτσι προέκυψαν τα γνωστά αρματολίκια, πολλά εκ των οποίων είχαν τεράστια γεωγραφική έκταση. Ο θεσμός των αρματολικιών προϋπήρχε αλλά αναδιοργανώθηκε συστηματικότερα τον 16ο αιώνα, την περίοδο του Σουλεϊμάν του Μεγαλοπρεπούς. Αρχικά δημιουργήθηκαν δεκαεφτά αρματολίκια, όλα στην κεντρική ορεινή Ελλάδα, την ορεινή Θεσσαλία και ορισμένα στη Μακεδονία, ανάμεσά τους και το αρματολίκι του Πατρατζικίου.

Οι υπόδουλοι ραγιάδες ζώντας κάτω από άθλιες συνθήκες κατόρθωσαν να επιβιώσουν με το όραμα μιας εξέγερσης, που θα έβαζε τέλος στην καταπίεση που

υφίσταντο από την κάθε μορφή εξουσίας που επέβαλε ο οθωμανικός ζυγός. Το όραμα αυτό επιχείρησαν πολλές φορές να το κάνουν πράξη εκμεταλλευόμενοι διεθνείς συγκυρίες και αφορμές. Συγκεκριμένα στα 1687, όταν οι Ενετοί του Μοροζίνη κατέλαβαν την Πελοπόννησο, οι αρματολοί Σπανός του Πατρατζικίου και Κούρμας της Παρνασσίδος ξεσήκωσαν τους κατοίκους των αρματολικιών τους κατά των Τούρκων και βοήθησαν τους Ενετούς να καταλάβουν τη Ναύπακτο.

Σημαντικότερες όμως ήταν οι εξεγέρσεις που σημειώθηκαν σε διάφορα μέρη της νησιωτικής και ηπειρωτικής Ελλάδας, στην Ήπειρο, τη Θεσσαλία, τη Στερεά Ελλάδα και κυρίως την Πελοπόννησο, κατά τη διάρκεια του Ρωσοτουρκικού πολέμου (1768-74) με συνέπειες για τους εξεγερθέντες τουλάχιστον οδυνηρές. Τα γεγονότα είναι γνωστά ως «Ορλωφικά» και οφείλουν την ονομασία τους στους υποκινητές αυτής της επανάστασης των Ελλήνων, τους Ρώσους αξιωματούχους αδελφούς Ορλώφ.

Με όλα αυτά οι υπόδουλοι χριστιανοί όλο και πιο πολύ συνειδητοποιούσαν ότι η απελευθέρωση από τον οθωμανικό ζυγό δεν ήταν δυνατόν να στηριχθεί ούτε σε εξωτερικές δυνάμεις ούτε στην εκμετάλλευση κάποιων ευνοϊκών συνθηκών, αλλά ήταν απαραίτητη σωστή οργάνωση και προετοιμασία. Οι σκέψεις αυτές οδήγησαν το 1814 τρεις πατριώτες στην ίδρυση ενός μυστικού επαναστατικού μηχανισμού, της Φιλικής Εταιρείας, στην Οδησό της Ρωσίας, που γρήγορα εξαπλώθηκε σε

όλες τις περιοχές της οθωμανικής Αυτοκρατορίας, όπου ζούσαν Έλληνες.

Οι σχέσεις μεταξύ μουσουλμάνων και χριστιανών σε όλη τη διάρκεια του οθωμανικού ζυγού παρουσίαζαν διακυμάνσεις με αποτέλεσμα κατά καιρούς να εκτρέπονται με διάφορες αφορμές καταλήγοντας σε φρικτά γεγονότα. Ένα τέτοιο γεγονός είναι η σφαγή του Γρηγορίου, Επισκόπου Νέων Πατρών, το 1711 από αλλόφρονες μουσουλμάνους την παραμονή του Ακαθίστου Ύμνου την ώρα που λειτουργούσε στον Ιερό Ναό του Αγίου Νικολάου, μπροστά στην Αγία Τράπεζα παρουσία του ποιμνίου του. Αντίθετα, το 1721 στο διάδοχό του Νικηφόρο επιτράπηκε να ξαναχτίσει το παλιό σπίτι της μητρόπολης και να επισκευάσει το ταβάνι της εκκλησίας.

Το διάστημα αυτό στο γειτονικό μοναστήρι λειτουργούσε η περίφημη Σχολή Αγάθωνος. Σε αυτή δίδαξαν επιφανείς λόγιοι και μορφωμένοι μοναχοί, σε μοναχούς, ιερείς αλλά και κατοίκους της περιοχής. Στα μέσα του 18^{ου} αιώνα, μεγάλος σεισμός που σημειώθηκε στην περιοχή προκάλεσε την κατάρρευση σημαντικού τμήματος του ναού της Μονής και καταστράφηκαν πολλά από τα κελιά της. Ο Δημάκης Χατζή-Αναγνώστου Οικονόμου από το Μαυρίλο, ο οποίος ήταν προεστός της επαρχίας Πατρατζικίου και μνημένος στη Φιλική Εταιρεία, ενίσχυσε οικονομικά την ανοικοδόμηση του μοναστηριού αφού πρώτα εξασφάλισε την έκδοση ειδικής άδειας από την Υψηλή Πύλη. Στο παρεκκλήσι του Αγίου Χαραλάμπους, προς ένδειξη ευγνωμοσύνης οι μοναχοί απεικόνισαν σε τοιχογραφία το Δημάκη να κρατά το ομοίωμα της εκκλησίας με την επιγραφή «ΑΡΧΩΝ ΔΗΜΑΚΗΣ». Το πρόσωπό του, όπως επίσης και η ένδειξη «νέος κτίτορας» καταστράφηκαν από τους οπλαρχηγούς Κοντογιανναίους, οι οποίοι τα έξυσαν με μαχαιριές, λόγω της έχθρας που έτρεφαν εναντίον της οικογένειας των Χατζαίων. Η εικόνα αποκαταστάθηκε στα νεότερα χρόνια από τον Υπαταίο καταξιωμένο ζωγράφο Άλκη Κεραμίδα.

Ταυτόχρονα με την ανοικοδόμηση της Μονής, το 1806 στην Υπάτη, με γενναία χρηματοδότηση του Δημάκη ανακατασκευάστηκε εκ θεμελίων ο ναός του Αγίου Νικολάου, χωρίς βέβαια να λείπουν κάποιες βίαιες αντιδράσεις φανατικών μουσουλμάνων. Μέσα σ' αυτό το κλίμα ο Δημάκης κατάφερε επίσης να μεταφέρει τη σχολή της Αγάθωνης στην Υπάτη, όπου γνώρισε μεγάλη ακμή. Σ' αυτήν κάλεσε να διδάξει το Ζαχαρία Αινιάνα, επίσης από το Μαυρίλο, ο οποίος άλλαξε το πραγματικό του όνομα, που ήταν Αναγνώστου ή Αναγνωστόπουλος, ορμώμενος από ένα πνεύμα αρχαιολατρείας που επικρατούσε εκείνη την εποχή. Ήταν γνωστός λόγιος και ιερέας, πατέρας του Γεωργίου, του Χριστόδουλου και του Δημητρίου, τριών μεγάλων πνευματικών προσωπικοτήτων της Φθιώτιδας, αλλά και ανδρών με μεγάλη δράση κατά την επανάσταση και τα πρώτα μετεπαναστατικά χρόνια.

Μετά την αναχώρηση του Ζαχαρία Αινιάνα για την Κωνσταντινούπολη, η Σχολή άρχισε να παρακμάζει.

Σταδιακά οι χριστιανοί της πόλης, που λόγω της οθωμανικής κυριαρχίας την είχαν εγκαταλείψει, επιστρέφουν και εγκαθίστανται και στις τρεις συνοικίες της, την Κουρναρίτσα, στα νότια της πόλης, την συνοικία του Βαρουσίου, στα βορειοανατολικά και την συνοικία του Μεσαλά, στα βορειοδυτικά, στην οποία αξίζει να σημειωθεί ότι ζούσε ο εβραϊκός πληθυσμός της πόλης.

Στην Υπάτη τις παραμονές της επανάστασης στρατιωτικός διοικητής ήταν ο Τουρκαλβανός Τελεχά Φέζος, άνδρας τερατώδης, μεγαλόσωμος, μεγαλοκέφαλος και χοντρόφωνος, «*ἀλλά ὅσο μεγαλοκέφαλος ὑλικῶς τόσο διεκρίνετο στενοκέφαλος διανοητικῶς*» κατά το Φιλήμονα. Ήταν συγγενής του Αλή πασά και είχε τοποθετηθεί από τον ίδιο στη θέση αυτή. Για να γίνει αυτό κατανοητό πρέπει εδώ να αναφέρουμε ότι η περιοχή της Στερεάς από το 1803 μέχρι τις παραμονές της επανάστασης βρισκόταν υπό τη δικαιοδοσία του Αλή-πασά, ο οποίος είχε δημιουργήσει στα δυτικά Βαλκάνια ένα σχεδόν αυτόνομο κράτος χρησιμοποιώντας τακτικές αλληλοεξόντωσης μεταξύ χριστιανών και μουσουλμάνων.

Την ίδια εποχή το αρματολίκι του Πατρατζικίου κατείχαν οι Κοντογιανναίοι. Γενάρχης της μεγάλης οικογένειας των Κοντογιανναίων ήταν ο Γιάννος, που καταγόταν από την περιοχή του Βάλτου. Τον διαδέχτηκε ο γιος του Μήτσος που κατάφερε να διατηρήσει το αρματολίκι παρά τους διωγμούς του Αλή πασά, ο οποίος επιδιώκοντας τον πλήρη έλεγχο των αρματολικιών στις περιοχές της δικαιοδοσίας του έστειλε για το σκοπό αυτό το δερβέναγα Γιουσούφ Αράπη. Θύμα αυτών των διωγμών υπήρξε ο αδερφός του Μήτσου, Κωνσταντής Κοντογιάννης (πρωτότοκος γιος του Γιάννου), ο θάνατος του οποίου αποτέλεσε αφορμή για σύγκρουση μεταξύ των οικογενειών των Χατζαίων και των Κοντογιανναίων με αποκορύφωμα τα τραγικά γεγονότα του Μαυρίλου το 1820. Μεταξύ αρματολών και προκρίτων υπήρχε πάντα μια αντιπαλότητα ιδιαίτερα στη Στερεά για τον έλεγχο των κοινοτήτων και των οικονομικών λειτουργιών τους, η οποία πολλές φορές οδηγούσε σε βίαια επεισόδια. Συγκεκριμένα, οι Κοντογιανναίοι αποδίδοντας το θάνατο του Κωνσταντή σε προδοσία των Χατζαίων, στην πραγματικότητα όμως επιδιώκοντας να σφετερισθούν την περιουσία και την εξουσία τους, με επικεφαλής το Σπύρο κατέσφαξαν μέσα στο σπίτι των Χατζαίων τον επιφανέστερο της οικογένειας Δημάκη, τα τέσσερα αδέρφια του, τη γυναίκα του και τα αρσενικά παιδιά της οικογένειας εκτός από δύο, που έτυχε να απουσιάζουν εκείνη τη φρικτή νύχτα από το σπίτι. Οι δύο νέοι που επέζησαν από την άγρια σφαγή ήταν ο Δημήτριος και ο Ιωάννης, που επειδή ήταν οι μικρότεροι της γενιάς των Χατζαίων, πήραν το όνομα «Χατζίσκοι» (Χατζίσκος = μικρός

Χατζής)[1]. Πήραν μέρος στην επανάσταση, ο Δημήτριος μάλιστα είχε συνεχή σχεδόν παρουσία στην πολιτική σκηνή της χώρας μέχρι το 1871 διατελώντας αρχικά βουλευτής Φθιώτιδας και τελευταία για δύο μήνες πρόεδρος της Βουλής[2].

Επόμενος προεστός της Υπάτης ήταν ο Τσιριμώκος από το Μαυρίλο, τον οποίο διαδέχτηκε ο Γεώργιος Αινιάν. Ο Γεώργιος φτάνει από την Κωνσταντινούπολη το 1820 ως απεσταλμένος της Φιλικής Εταιρείας, στην οποία είχε μνηθεί το 1818 από το Δικαίο (Παπαφλέσσα), ενώ ο αδερφός του Χριστόδουλος από τον Αναγνωσταρά. Ο πατέρας τους, παρότι το σπίτι του στην Κωνσταντινούπολη ήταν κέντρο συνάντησης των Φιλικών, δεν έγινε μέλος της εταιρείας γιατί λόγω της ιεροσύνης του αρνιόταν να υποβληθεί σε όρκο. Ο Αινιάν πριν έρθει, για να έχει πολιτική ισχύ και να ενεργεί χωρίς να κινεί τις υποψίες των Τούρκων στον τόπο που θα έφτανε, έπεισε τον Κ. Μουρούζη, ο οποίος ήταν διερμηνέας της Πύλης, να ζητήσει από τις τουρκικές αρχές την αποστολή κάποιου για τον οικονομικό έλεγχο του προεστού της περιοχής του Πατρατζικίου. Μετά την αποδοχή του αιτήματός του ο Γ. Αινιάν στέλνεται με φερμάνι της Πύλης στην περιοχή για το ρόλο αυτό. Ο τότε προεστός της περιοχής Κ. Τσιριμώκος για να αποφύγει τον έλεγχο και την τυχόν αποκάλυψη οικονομικών ατασθαλιών παραιτείται με αντάλλαγμα την απαλλαγή του από κάθε επίπτωση που θα είχε αυτός ο έλεγχος και στη θέση του εκλέγεται ο Αινιάν. Εκείνος μετά την εκλογή του ως πρώτο του μέλημα έθεσε την

αρμονική συμβίωση χριστιανών και μουσουλμάνων, πράγμα που πέτυχε καθότι αυτή την περίοδο και οι δύο αυτές φυλές είχαν να αντιμετωπίσουν έναν κοινό εχθρό, τους Αλβανούς, οι οποίοι καρπώνονταν τους φόρους και καταπίεζαν τον πληθυσμό.

Εντωμεταξύ, ο Οθωμανός διοικητής της περιοχής, Καραοσμάνογλου, ο οποίος αντιμετώπιζε υποτιμητικά τον Αινιάνα, απαίτησε από αυτόν χρηματικό ποσό για έξοδα της υπηρεσίας του. Εκείνος αρνήθηκε προβάλλοντας το επιχείρημα ότι οι κάτοικοι αδυνατούν να ανταποκριθούν σ' αυτή την απαίτηση λόγω των πολλών εξόδων τους για την συντήρηση των τουρκικών στρατευμάτων. Ο Καραοσμάνογλου, ο οποίος δεν ήταν συνηθισμένος σε τέτοιες αντιδράσεις, δυσαρεστήθηκε από τη στάση του προεστού και έκτοτε επεδίωκε την απομάκρυνσή του. Η αφορμή δόθηκε μετά την είδηση ότι ο Αινιάν έχει επαφές με την Φιλική Εταιρεία, που έφθασε στον Καραοσμάνογλου από κάποιον Τσολάκογλου, που καταγόταν από τη Ρεντίνα και ζούσε στην Κωνσταντινούπολη. Ο Τσολάκογλου ήταν γιος ενός πρώην προεστού των Αγράφων, ο οποίος είχε χάσει τη θέση του όταν η περιοχή βρέθηκε υπό τον έλεγχο του Αλή πασά. Λόγω λοιπόν προσωπικών επιδιώξεων αξιοποίησε τις πληροφορίες που είχε από το γιο του και τον κατέδωσε στους Οθωμανούς. Αυτό είχε ως συνέπεια τη σύλληψη και φυλάκιση του Αινιάνα, ο οποίος όμως κατάφερε να αποδράσει και μετά από σύντομη περιπέτεια ήρθε σε επαφή με τον ήδη μνημένο στη Φιλική Εταιρεία Μήτσο Κοντογιάννη, ο οποίος ήταν στρατοπεδευμένος στη μονή Αγάθωνος. Κατά την Τουρκοκρατία και την επανάσταση το μοναστήρι υπήρξε λημέρι πολλών γνωστών καπεταναίων της περιοχής αρχίζοντας από τον πρώτο αρματολό του Πατρατζικίου, το Σπανό μέχρι τους τελευταίους, τους Κοντογιανναίους. Οι μοναχοί φιλοξενούσαν απλόχερα τους αρματολούς προσφέροντάς τους τρόφιμα και στέγη και πολλές φορές τους ενίσχυαν οικονομικά για την αγορά όπλων και πολεμοφοδίων. Ο Μακρυγιάννης στα «Απομνημονεύματά» του γράφει σχετικά με το ρόλο των μοναστηριών εκείνη την περίοδο «*εκεί ήταν οι τζεμπιχανέδες [3] μας κι όλα τα αναγκαία του πολέμου· οτ' ήταν παράμερον και μυστήριον απ' τους Τούρκους*»

Ο Μήτσος Κοντογιάννης είχε μνηθεί στη Φιλική Εταιρεία από τον επίσκοπο Σαλώνων Ησαΐα, ο οποίος ήταν σημαντικό μέλος της, που έφτασε μάλιστα στο βαθμό του «ποιμένα», και ανέλαβε την προετοιμασία της επανάστασης στην επαρχία των Σαλώνων. Ο επίσκοπος ανταποκρινόμενος επάξια στο ρόλο του κατόρθωσε να συγκεντρώσει πολλά χρήματα με διάφορους τρόπους. Με αυτά αγόρασε πυρομαχικά και όπλα από το εξωτερικό, που μετέφερε με Γαλαξειδιώτικα και Υδραϊκά καράβια στη Σκάλα των Σαλώνων, τη σημερινή Ιτέα, δημιουργώντας μια τεράστια αποθήκη με καριοφίλια, φυσέκια, πιστόλες, γιαταγάνια, πάλες, παλάσκες και βόλια. Όλα αυτά, μαζί με το βαρύ οπλισμό, που νόμιμα κατείχαν οι

Γαλαξειδιώτες για την ασφάλεια των πλοίων τους από τον κίνδυνο των πειρατών, αποτέλεσαν τις κύριες πηγές τροφοδοσίας των οπλαρχηγών ολόκληρης της Ανατολικής Στερεάς για τις ανάγκες του αγώνα. Ενδεικτική είναι η αναφορά σε επιστολή του Οδυσσέα Ανδρούτσου προς τους Γαλαξειδιώτες: «... Τή μπαρούτη καί τά βόλια τά έλαβα καί τά εμοίρασα. Να μέ οικονομήσετε καί στουρνάρια καί αν σας περισσεύη καί άλλη μπαρούτη νά μου στείλετε, γιατί θά τήν δώσω στους Πατρατσικιώτας..»

Ανάλογες προετοιμασίες πραγματοποιούνταν και στην Πελοπόννησο και όπως ήταν φυσικό αυτές κίνησαν τις υποψίες των Τούρκων. Για να εξακριβωθεί λοιπόν αν ευσταθούν οι φήμες για σχεδιαζόμενη επανάσταση των Ρωμιών, ο σουλτάνος τοποθέτησε, το Νοέμβριο του 1820, πασά στην Τριπολιτσά το Μεχμέτ Χουρσήτ, έναν επικίνδυνο αρχηγό, ο οποίος είχε ξαναχρησιμοποιηθεί για την καταστολή και άλλων κινημάτων σε ολόκληρη την αυτοκρατορία. Εκείνος, αφού πείστηκε για τις προθέσεις των ραγιάδων, διαβίβασε τις καθησυχαστικές του πληροφορίες στην Πύλη και αναχώρησε τον Ιανουάριο του 1821 για τα Γιάννενα, προκειμένου να καταστείλει την ανταρσία του Αλή πασά. Το γεγονός αυτό δημιούργησε ένα ευνοϊκό κλίμα για την έναρξη της επανάστασης στην Πελοπόννησο, ενώ δυσχέρανε τις ήδη δύσκολες συνθήκες στη Στερεά, που δημιουργούσαν τα ισχυρά στρατιωτικά κέντρα των Τούρκων στο Ζητούνι, τα Τρίκαλα και τη Λάρισα.

Επιπλέον στη Στερεά δεν είχε αναπτυχθεί ισχυρό κοινοτικό σύστημα, και επομένως οι πρόκριτοι δεν είχαν διοικητικά προνόμια που θα τους καθιστούσαν ισχυρούς, σε αντίθεση με τους Πελοποννήσιους. Οι δυσμενείς αυτές συνθήκες όμως αντισταθμίζονταν από τα πολλά λημέρια (στρατόπεδα) των αρματολών στις ορεινές περιοχές και τα στενά περάσματα που κυριαρχούν στο γεωγραφικό ανάγλυφο της Ρούμελης. Ειδικά στην Ανατολική Στερεά εκτός από τα παραδοσιακά αρματολίκια, όπως αυτό του Πατρατζικίου, ο Αλή πασάς είχε δημιουργήσει και άλλα, σε σημείο πολλοί ιστορικοί να χαρακτηρίζουν την Ανατολική Στερεά ένα μεγάλο στρατόπεδο. Ενδεικτικό είναι ότι μόνο στην Οίτη υπήρχαν δύο τέτοια λημέρια, ένα στην μονή Αγάθωνος με επικεφαλής τον Κοντογιάννη και ένα στο Μακρυκάμπι υπό το Σκαλτσά Δήμο (Σκαλτσοδήμο), ο οποίος καταγόταν από την Αρτοτίνα και κατείχε το αρματολίκι του Λιδωρικίου με εντολή του Αλή πασά, στη «σχολή» του οποίου είχε μαθητεύσει. Στο στρατόπεδο του Σκαλτσά κατέφυγε και ο Διάκος όταν αναγκάστηκε να εγκαταλείψει το μοναστήρι του Τιμίου Προδρόμου και έγινε ένα από τα πρωτοπαλικάρα του. Την ίδια εποχή, σύμφωνα με αναφορά του Ανδρέα Καρκαβίτσα, στο έργο του «Περί Αθανασίου Διάκου», οι Τούρκοι συνέλαβαν τον πατέρα και τον αδελφό του Διάκου, Αποστόλη, που ήταν ποιμένες, γιατί είχαν προσφέρει φαγητό σε κλέφτες της περιοχής και τους μετέφεραν στο Πατρατζίκι. Εκεί το ίδιο βράδυ τους εκτέλεσαν,

γεγονός που αύξησε το μένος του κατά των Τούρκων. Ο ίδιος υπηρέτησε και στο στρατό του Αλή πασά ως πρωτοπαλικάρο του Οδυσσέα Ανδρούτσου, τον οποίο ακολούθησε στο αρματολίκι της Λειβαδιάς, όταν αυτό του ανατέθηκε από τον Αλή. Επομένως η Στερεά Ελλάδα τις παραμονές της επανάστασης διέθετε έναν ολιγάριθμο μεν ετοιμοπόλεμο όμως στρατό και οι αρχηγοί του, που οι περισσότεροι ήταν μνημένοι στη Φιλική εταιρεία, είχαν περάσει (εκπαιδευθεί), όπως και πολλά από τα παλικάρια τους, είτε από τα παραδοσιακά στρατόπεδα των αρματολών, είτε από την αυλή του Αλή πασά. Ένα άλλο «πολεμικό σχολείο» ήταν και τα Επτάνησα, όπου οι κατά καιρούς Γάλλοι ή Άγγλοι κατακτητές χρησιμοποιούσαν κυρίως Έλληνες για την οργάνωση του μισθοφορικού τους στρατού.

Η Φιλική Εταιρεία εν τω μεταξύ έχει γιγαντωθεί, ο πατριωτικός ενθουσιασμός και το επαναστατικό φρόνημα του λαού έχει ενισχυθεί και όλοι περίμεναν το σύνθημα για την έναρξη του ξεσηκωμού. Αυτή τη χρονική στιγμή χρειαζόταν ένας επιφανής και άξιος αρχηγός. Οι φιλικοί μετά την απόρριψη από τον Ιωάννη Καποδίστρια της αρχηγίας της επανάστασης, στρέφονται αμέσως στον Αλέξανδρο Υψηλάντη, ο οποίος είχε αναλάβει την αρχηγία της Εταιρείας από τον Απρίλιο του 1820. Μετά την αποδοχή του και την κατάστρωση σχεδίου υλοποίησης της επανάστασης, αποφασίζεται μια εξέγερση στον ευρύτερο Βαλκανικό χώρο, αλλά τελικά αυτή πραγματοποιήθηκε μόνο στη Μολδοβλαχία, και την Ελλάδα, σε δυο δηλαδή περιοχές απομακρυσμένες η μία από την άλλη. Ο Αλέξανδρος επέλεξε να ηγηθεί αυτής στη Μολδοβλαχία, ενώ στη Ελλάδα έστειλε ως πληρεξούσιο τον αδελφό του Δημήτριο, και η μεν επανάσταση στην Μολδοβλαχία απέτυχε, η δε επανάσταση στην Ελλάδα μπόρεσε μετά από δραματικά γεγονότα αλλά και επιτυχίες και θριάμβους να επικρατήσει.

[Διαβάστε ολόκληρη τη μελέτη εδώ](#)

Παραπομπές:

[1] Τη σφαγή πληροφορήθηκε ο Ιωάννης Φραγκίστας, αρματολός στην περιοχή της Ρεντίνας, ο οποίος έφτασε στο Μαυρίλο και αντικρίζοντας τα πτώματα διαπληκτίσθηκε με το Σπύρο λέγοντάς του «Του διαβόλου το ρωμαίικο θα φκείάσωμε». Ο ίδιος διέσωσε και τα δύο παιδιά που επέζησαν οδηγώντας τα στον προεστό των Αγράφων Τσολάκογλου.

[2] Συλλογικό έργο. Πρόεδροι της Βουλής, Γερουσίας και Εθνοσυνελεύσεων 1821-2008 / Συλλογικό έργο, Αντώνης Μακρυδημήτρης, Γιάννης Κωστής, Κωνσταντίνος Παπαδημητρίου, Μαρία - Ηλιάννα Πραβίτα,

**Παναγιώτης Σαβοριανάκης · επιμέλεια Αντώνης Μακρυδημήτρης. - 1η έκδ.
- Αθήνα : Ίδρυμα της Βουλής των Ελλήνων, 2009 (βλ. σελ. 117-120)**

[3] Τζεμπιχανέδες: αποθήκες πολεμοφοδίων

Πρώτη δημοσίευση: έντυπο περιοδικό «Υπάτη», τευχ. 56, Ιανουάριος 2021, σσ.3-31.

<https://bit.ly/3Ibj5H>